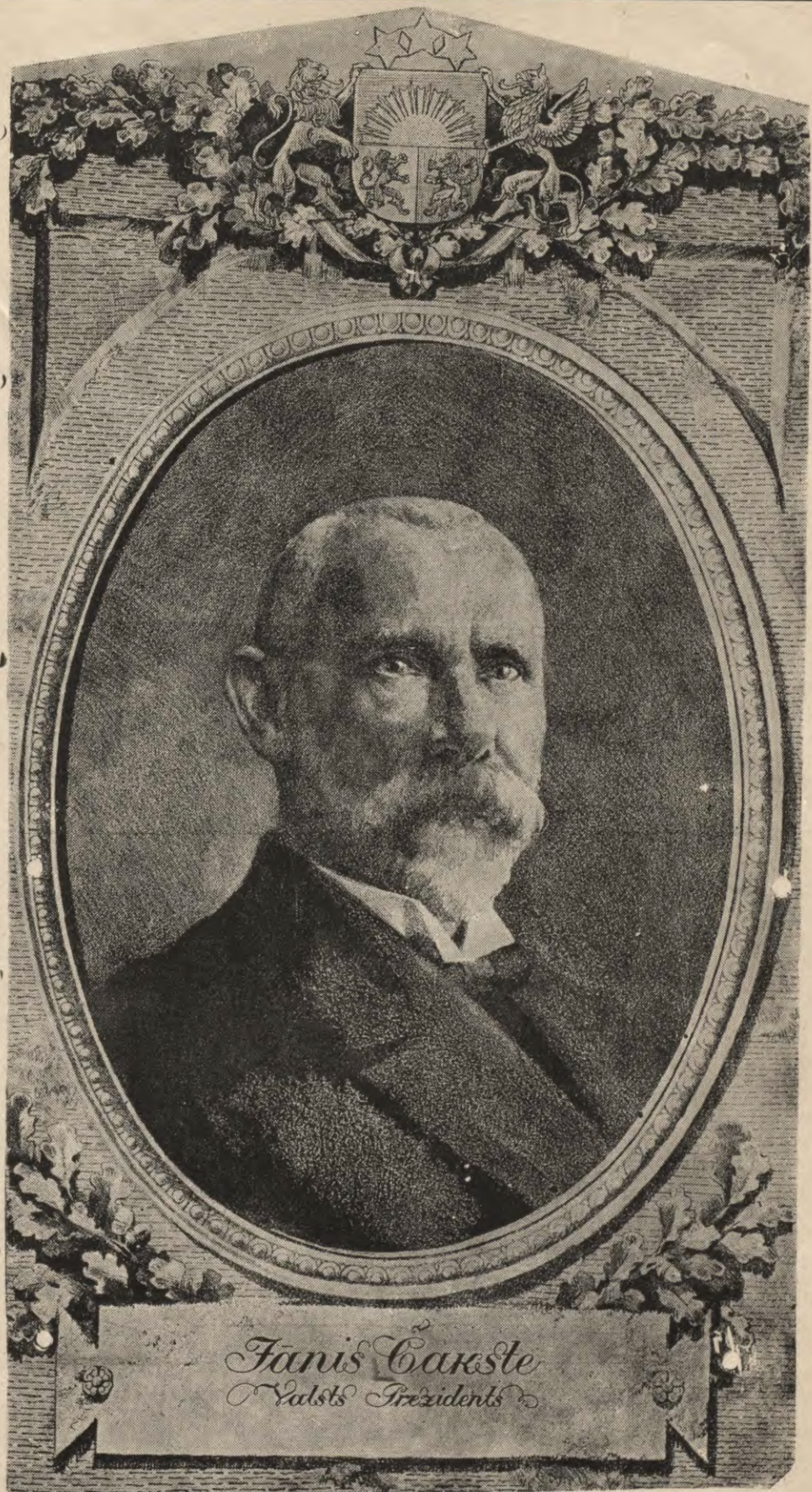

5
9(4) 23/25

Jānis Čakste
Valsts Prezidents

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTEKA

91— 36.693

Izdewis D. Jansons
Rigā, Aivotu eelā 35.

A.-S. Golts un Jurjans grahmatu speestuwe, Rigā, Markatu eelā Nr. 5.

Walsts presidents

Jahnis Tīšakste, slimodams pehz pahrzeestā schulst — puhschla eetaifuma wehl ar loti intensiwu un isplatitu plauschu karsoni, tā ari ar stipru, neapturami progresejoschu sirds mustuku nowahjinašchanu, miris pirmdeen, 14. martā p. 20.45 min. no plauschu oedema un sirds apstahšchanās.

Pilt, 1927. g. 14. martā plfst. 20.45.

Dr. A. Butuls,
Prof. M. Sihle,
Dr. J. Feiertags.

Basinajums.

Latwijas demotratistā republika sau-
dejusti pirmdeen, 14. febr. preekšlaižigā
nahwē us muhschigeem laikeem šawu pirmo
pilsoni, ilggadigo walsts presidentu J.
Tīšaksti. Pamatojotees us Satwersmes
52. p. es esmu usnehmees walsts presiden-
ta weetas ispidišchanu, kamehr Saeima
eewehlēs jaunu walsts presidentu.

Zeenijamā nelaiķa daudspuſigās un
noppelneem bagatās darbības nowehrtejumu
atstahdams wehsturei, turu par šawu pee-
nahkumu issazit šhini gadījumā šawu un
sehrojoshās latwju tautas atsinibu šhi
muhsu iszilus walsts darbineeķa peeminai,
kurfch atrafdamees walsts galwas amatā
kopsch Latwijas walsts nodibinašchanas ar
šawu nesawtigo un paschaisleedšigo darbi-
bu eemantojis tautas nedalitu pateizibu.

Pilt, 1927. g. 14. martā plfst. 20.45.

Walsts presidenta weetas ispiditajs,
Saeimas preekšsehdetajs
Dr. Pauls Kalniņsch.

Latwija sehro.

Latwija tinas dsikās sehrās. Miris winas pirmis pilsonis — walsts presidents Jahnis Scharste.

Scharstes tehwa, kuru wisa tauta pasina, kuru wisās aprindās zeenija, kuram tizeja un ar kurulepojās, — starp mums wairs naw. Negaidot un nedomajot flehdsis azis us muhschibu wihrs, kura wahrds un darbs neschfiramī saistits ar latwju tautas pehdejo 40 gadu garigo un materialo attihstibu, ar Latwijās neatkaribas idealeem un scho idealu realu peepildijumu.

Garšch un raschena darba bagats ir Jahna Scharstes muhschs. Dsimis 1. septembrī 1859. gadā Godu-Sesawas Scharstes mahjās, nelaitis jau no masām deenam eemihloja semi un sawu semkopju tautu. Winas garigā lihmena pazelshanai un teesiska stahwohla aistahweschanai bij wellits Scharstes kā jaunekla, kā adwokata un beidsot kā sabeedrista zihnitaja darbs un peenahkums. Tas bija wina aizinajums un tam winsch sekoja bes apstahjas. Sahot ar 1887. g., kad Scharste nobeidsa Maskawas uniwersitates juridisko fakultati, winsch ar leelu sajushmu un energiju stahjās sawas aptahrtnes sabeedristās dsihwes preekshgalā. Rā apdahwinats jurists, Scharste aistahweja pret muischneeku privilegijam un zara eerednu birokratismu. 1906. g. Scharsti eewehleja 1. walsts domē. Uri te winsch bija darbigš un atšauzigs. Ur leelu ruhpiibu winsch stahjās pee sawu domneeka peenahkumu ispildishanas, sawahzot un sakopojot plaschus materialus par muischneeku privilegijām Baltijas gubernās un par scho privilegiju faitigo eespaidu us eedshwotaju wairakuma garigo un materialo labklahjibu.

Ščakstes labajeem nodomeem, deemschehl, nebij lemts peepilditees. Reakzionareem pee waras nahtot, zars Nikolajs tifa noškanots pret walsts domi un wišu winas liberalo reformu politiku. Beidsjās konflikts ar to, ka walsts domi pašludinaja par atlaistu. Daļa domneefu negribeja ščahdam lehmumam bes protesta padotees. Tee ar atlaistās domes preeššehdetaju profesoru Muromzewu preeššagalā dewās uš brihwo Somiju, kur Wiborgas pilsēhtā notureja apšpreedi un islaida uššaukumu tautai. Starp deputateem, kuri uššaukumu parakstija, atradās ari Jahnis Ščakste. Par to winu wehlaš, kopā ar Muromzewu un ziteem domneefem, teesaja un šodija ar 3 mehn. zeetokni.

Rā šinams, tad laikmets starp 1907. lihdsj 1914. gadam eesihmejas latwju dšihwē kà straujas garigās un materialās kulturas attihstibas un ušplauššanas laikmets. Ščai laikmetā dšima latwju inteligenzē tiziba šawas tautas pahrafumam un talanteem wišās mahšklas, kulturas un ari prakitšās dšihwes nosarēs. Nodibinajās prahws škaitš latwju naudas eestahšču, wiši dšimtenes nowadi pahrklahjās isglihtibas un lauššaimnezibas organizacijam; radās pirmās latwju školās, ari dšima wehrtigi mahšklas un šinatniški darbi.

Jahnis Ščakste, kopā ar ziteem šahweja garigās un materialās atdšimšanas kustibas degpunktā un drošči wadija to pretim leeleem wehšturiškeem šafneegumeem.

Breesmigais pašaules karsch, kursch jau 1914. g. wafarā gahja pahri bagatās Kursemes šatojoscheem laukeem un gahršchām, nostahdija Ščaksti un wina laika beedrus jaunu, ahrfahrteju ušdewumu preešchā. Sagad wairs newareja domat par garigo un materi-

alo šafneegumu glabaschanu, bet bija wisa energija
jakopo no šawas semes isdihitās tautas pašargaschanai
no bojā eeschanas druhmajās behglu gaitās. Tadeht
kara gados, no 1915. lihds 1917. g. mehš redšam
Tšaksti gan kà Šarkanā krusa, gan kà behglu orga-
nizaciju, gan ari kà latwju strehlneeku pulku organi-
zācijas komitejas izzilako un rošigako darbneeku.

Rad 1917. g. martā triht zara waldiba un ta pa-
šča gada maijā Terbatā šanahk pirmais latwju behglu
kongress, Jahnis Tšakste teek weenbalsigi eewehlets
par Kursemes gubernatoru. Uri šče wina darbs ir
weltits latwju teesibu aistahwešchanai un zela šagata-
wošchanai Latwijas neatkaribas domas peepildijumam.

Lai panahktu Latwijas neatkaribas prasibai at-
balstu pee Ciropas šabedrotam leelwalstim, Tšakste
1918. g. wafarā dodas uš ahrsemem. Notikumi pa to
laiku eet strauji uš preekšchu. Sabruht wahzu okupa-
zijas wara un uš Latwiju atweras wahrte Mastawas
šarkanai gwardei. Bet neatkaribas doma jau tiktahk
nobreedusi, ka tai jaispausčas uš ahru. 18. nowem-
brī teek ofiziali proklameta Latwijas walsts un Jahni
Tšaksti, kursch tai brihdi wehl atrodas ahrsemēs, ee-
wehleja par Tautas Padomes un wehlat ari par
Satwersmes Sapulzes preekššehdetaju.

Uodibinotees walsts presidenta postenim, pirmā
Šaeima ar leelu majoritati eewehleja Tšaksti par
walsts presidentu. Uri otrā, tagadejā Šaeima, eeweh-
leja wina uš turpmakeem trim gadeem par walsts
presidentu.

Runajot par Jahna Tšakstes kà walsts presiden-
ta lomu un nosihmi muhsu walsts dšihwē, jafaka, ka
tā ir bijusi ahrfahrtigi leela un šwehtiga. Wina pir-

mà un galwenà dewise bij tautas ſuwerenàs gribas pareiſa iſpraſchana un walſts zeenas uſtureſchana peenahzigâ augſtumâ. Scheem peenahkumeem wiſch ſeedoja wiſas ſawas plaſchàs ſinaſchanas, garigo intelligenzi un taktu. Stahwedams ahrpus politiſko partiju weikalneeziſkâm kombinazijam, ſihkumainibas un ſadrumſtalojumeem, presidents katrâ atſewiſchkâ gadijumâ, kad bija wajadſigs wina autoritativais padoms waj lehmums, zentàs ſareſchgitos jautajumus atriſinat ſaſkanâ ar leetderibas, taiſnibas un tautas pateeſo wajadſibu intereſem. Wiſch ſawâ rihzibâ palika neatkarigs un noteikts un muſſu jaunàs walſts topoſchâ parlamenta dſihwê, ar winas daudſtrahſaino ſaſtahwu un intereſchu preteſchibâm, ſchakſte darijis wiſu zilwekam eeſpehjamu ſcho preteſchibu ſameerinaſchanai un kopeji-walſtiſko liniju atraſchanai.

Ar ſchakſtes nahwi aiſeet muſchibâ neween pirmais Latwijas pilſonis, bet ari nopelnu bagatais tautas garigàs un materialàs kulturas darbineeſs, nazionalâ paſchlepnuma un brihwibas ſapnu reals peepildijums.

Dſikâ godbijibâ un atſinibâ lai noleezam galwas pee tautas peeminai nodotâ walſtswihra ſahrka.

Walsts presidenta darba deena.

Walsts Presidents J. Tšakste bija usglabajis weenu eedsimtu ihpatnibu — weenfahrschibu, dabiskumu un apbrihnojamas darba spehjas sawa gara muhscha.

Kad wirs pils lepni pliwinas Walsts Presidenta standarts, pats walsts galwa atrodas pilsehta un strahda atbildiga un gruhta walsts darbā. Jau no sescheem rihta winsch kahjas un sehde pee sawa rakstamgalda. Schini stunda, klusuma un netrauzets, Presidents wareja pahrdomat darbus, eedstinatees dokumentu laudsēs un seedot daudsmas laika saweem sinatniskeem darbeem.

Behz pirmā brofasta Walsts Presidents ar kundsi waj kahdu no saweem gimenes lozsekeem isgahja pastaigatees. Tad sahkas gruhta darba deena. Wispirms ar sinojumeem pee wina eeradās tuwakee darbineeki, bet no pulkst. 11 sahkas publikas peenemschana.

Ratrs, kam nahzees satiktees ar J. Tšaksti, atzerefees to peewilzibu, kahdu radija wina firsniga pretimnahschana. Presidents weeumehr lahwa runatajeem isteiktees, bet gara muhscha un adwokaturas prakse bija winu mahziju si tuhda uftwert ihsto leetas buhtibu.

Behz pulkst. 3 Presidents sawas gimenes widu eatureja pusdeenas; neti pee pusdeenas galda sehdeja ari

tuwakee draugi. Ja ari ofizielos rautos Presidenta galbi bija ismekleti klasti, totees ikdeenischiga dsihwe pusdeenas bija weenfahrschas. Presidents un wina gimene mihleja weenfahrschu, bet wefeligu ehdeenu.

Behz pusdeenas Presidents us stundu=pusotras gahja atdufetees, jo naktis meegs parasti winam bija ihss. Wafara atkal darbs kabineta un peenemschana ahpus rindas, jo Presidents swarigos gadijumos neweenu nenoraidija. Wafaros notika beeschi sehdes.

Lihds firmam wezumam Presidents bija usglabajis gara moschumu, labu wefelibu un dsihwes preeku. Reti winsch slimoja, un tikai pirms dascheem gadeem winsch bija speests isdarit a3s operaziju.

Ar kahdeem lihdssekeem tas panahkis?

Us to presidents parasti ar smaidu mehds atbildet: „Waru buht pateizigs saweem wezakeem un fentscheem, kas bija stipri un wefeligi semneeki, kas prata nodsihwot gandrihs lihds simtu gadu wezumam. Sawu moschumu un wefelibu esmu ufturejis ar to, ka wisā sawa muhscha esmu ufturejis lihds swara fisisko un garigo darbu: strahdaju bahrsa, us lauka, waj darbniza, bet kad tas naw eespehams, nodarbojos ar sportu.“

Seescham, peldešana bij valsts
Prezidenta wiseemihlotakais sporta
weids un, nekatooteš us šaweem 68
gadeem, firmais Prezidents wareja
fazensteš ar dašču labu jaunu pelde-
taju. Nostaigat wairakas werstes ka-
jam — tas nebuht nenogurdinaja firmo
walsts darbineeku, un winsch pehz
eespehjas tradizionelajā auto un sirgu
weetā leetoja patš šawas kahjas.
Weens no Prezidenta eemihlotakeem
laira kawekleem bija medibas: i us
šawas dšimts semes, i Kreewijas lihds-
numos un meschos, i ahrsemēs atro-
dotees politiskā trimdā winu jo beeschi
wareja fastapt ar medibu biši. Dašču
labu alni, mescha zuhtu, melnbruhtu
lapšu un mescha kasu noschahwis winsch.

Nahť prahtā pagahjuščā gadā
6. un 7. nowembri ahrsemju diploma-
tiskam korpusam un waldibas pahr-
stahweem Ugahles meschos šarihkotās
medibas. Diwas deenas medneeki no
šaules lehhta lihds šaules reetam bra-
daja pa purwaineem mescheem. Starp
nenogurstoscheem medneekiem isdalijās
J. Šchakste tumščbruhtā ahdas pus-
kaschokā un tahdas paščas krahsas
medneeku zepurē. Pehz ikdeenischki-
geem gruhsteem darbeem Prezidents
baudija atpuhtu un kraha spēhtus

turpmakam darbam. Nekatooteš us
šaweem gadeem un stahwolli, Presi-
dents weenlihdšigi ar ziteem istureja
wisas medibu gruhibas, pat pahr-
spehjiot dašču labu no jaunajeem.

Personigai dšihwei J. Šchak-
stem Rigā atlikās maš laika, un ša-
weem šinatniškeem darbeem winsch see-
doja naktš stundas. Prezidents lab-
praht mihleja papildinat šawas šina-
ščanas walodās, lašija šinatniškas
grahmatas, galwenā kahtā par walsts
starptautiskajām un administratiwām
teesibam, kuras winsch labi pahršinaja.
Wina bibliotekā war atrast ne weenu
ween retu un wehrtigu isdewumu da-
ščadās walodās. Wakara stundās
Prezidents šagatowojās ležzijam, ku-
rām winsch agrat seedoja wairakas
stundas nedleā.

Simenes dšihwei un radu un
draugu apmekleschanai Walsts Presi-
dentam atlikās loti maš laika. See
bija preezigi brihschi, kad šawejo widu
parahdijās laipni dwesofchais Presi-
denta stahws.

Prezidents loti mihleja jaunatni
un jaunatne mihleja winu, kas lihds
muhscha galam bija usglabajis atšau-
zigu idealista širdi, šaprahtibu, humoru
un ihstu semgaleešču weesmihtibu.

Zeemâ pee Walsts Presidenta Uutschos.

Wafarâ Uutschos gandrihs if pahreenas eerodâs weesi gan no Rigas gan attahlakâm Latwijas malam.

Uri mehš kahdâ faulainâ wafaras deenâ sehdamees automobili un drihs pilsehtha jau bija aif muhsu muguras. Pehz nepilnas stundas brauzeena gar Semgales kuplajâm druwam, muhsu auto tuwojâs kahdam leelakam parkam. Afaziju krumi un muhschigi salâs eglites weidoja dahrsa schogu.

Auto strauji eegreesâs kokeem apchnotâ gatwê un — mehš atradamees „Sschafstes tehwa“ Uutschu sehtâ.

Cerehjas fums un, mums peenahzigi fakahrtojet sawu ahrejo isskату no flehtinas isnahza dischena auguma un plezigs jauneklîs: kailâm, mahlos nobradatâm kahjam, nahtnâ kreflâ, bruhni nodeguschu feju, kruhtim un rokam.

Pehz redsetâs fotografijas pasinu schajâ lauku puisti presidenta dehlu Gediminu.

Safweizinajamees. Pateizu muhsu brauzeena noluhkus.

Tehws tagad gulot deendufu, drihs peezelshotees. Nu, ko lai mums israhdot? Wispirms — Uutschu jaunbuhwi, pee kuras rofigi strahdâ muhrneeki un namdari. Spahres jaunajai ehkai jau uszeltas.

Sekojam Gediminam un kahpjam jaunbuhwes juntâ. No ehkas tornischa, wirs kura paredsets masš balkons, atweras tahlsch flats us lihtschoto Leelupi, filajeem Garosas mescheem un wilnojoschâm druwam. Sem kahjam — Uutschu faineeke lepnums, wina

preekschihmigi koptais auglu dahrs. Tahlak fainneeziabas ehkas un presidenta pagaidu mitekliš bij rentneeka naminsch.

Pehz jaunbuhwes apstates (buhw-darbus perfonigi wada Uutschu fainneeks, Gedimins Sschafste), dodamees us presidenta dehla wafaras mitekli — flehtinâ.

Spezifikâ lauku istabinas smar-scha: faldi smarsho pehz ahboleem un jahnuhaflem, kuras schpraustas gar feenmali un sem pakscheem. Turpat istabinâ klaweeres, gramofons, gultinas ar weenfahrschâm wadmalas fe-gam, plauktinsch ar grahmatam. Duhz muschas un pa retam dschinkstedama eelido kahda bite.

Mums farunajotees ar presidenta abeem dehleem, dsirdami foli un durwis parahdas presidenta kundse, weeglâ reformkleitâ, weeglâs kurlpês.

Safweizinamees. Presidenta kundse issaka sawu neleekuloto preeku, ka lauku flusibâ winus apmeklejuschi weesi no Rigas. Presidents jau esot peezehlees. Sarunajotees dsirdam atkal schirgtus folus.

Klehtinai tuwojâs patš presidents. Isejam winam pretim.

Kas esam peeraduschu redset un, galwenais, eedomatees walsts presidentu frakâ, sposchi gludinatâm kruhtim, ar ordeneem pee kruhts, newaram eedomatees presidentu laufsfainneeka tehripâ.

Weeglâ tschin-tshan-tschu schaketê, weeglâs kurlpês un plahnâ wa-

faras zepurê; rokâ weegls fpeekits. Muhs pahrsteidsa presidenta tumfchâs brillês.

„Nu, to tad juhs labu gribeet redset Uutfchos?“ usrunâ muhs laipni fmihnedams un roku sneegdams, walsts galwa. Schee wahrdi fkan tif ween-fahrfschi un mums jau pirmajâ brihdi suhd eedomatâs bailes. Pat wahrds effelenze pats par fewim uf Uutfcheem attriht.

Presidents lauku fainneezibâ bij leels pomologs, smalks auglu koku pafinejs. Ja kur runa gahja par auglu kofeem, auglu fchirmem, presidents arweenu dewa leetderigus padomus, Winafch pats traudzâs eerihot 120 puhrweetas leelu auglu dahrsu, ari fastahdija dauds kozinu, bet weeta bij tahda, ka pawafaros ledus kozinus pa dalai nolausija. Uri tagadejais ap 20 puhrweetu leelais auglu dahrs Uutfchos ir nelaika walsts presidenta dehstijums un lolojums.

Muhsu pirmee kopigee foki, faprotams, wed uf auglu dahrsu. Presidents peewed muhs pee weenas — otras ahbelites; rahda, kura pagadâ poteta, kurai fhogad naw auglu; rahda, kâ kozinus jaapuhdeno. —

Nogarfchojam weenu — otu augli. —

Tad presidents mums rahda pafchloptos roschu kozinus.

Zelfch tahlaf wed uf Uutfchu laufeem un Fchakstes dehstito meschu. Rahpjot par noplautâ ausu lauka rugajeem, Presidentam kahdâ bedritê paflihd kahja un — tas pakriht. Steidsamees winu peezelt.

„Presidenta fungs gan gribeja nokert kahdu faki,“ — fmeedamees eeminamees. Presidents tuhda mums fahka stahstit par medibam.

Utpuhtufchees kahdu brihdi fmarfchojofchâ filâ, dewamees atpakal uf Uutfcheem. Man, kâ pilfhtneekam, nepeeradufcham pee garafeem gahjeeneem un nogurufcham no lauku gaisa, bija raises, ka nepaliktu nopakalus mundri folojofcham firmgalwim.

Presidents mums wehl parahdija fawu galdneeku darbnizu, kur noteef wajadfigâ mahjas inwentara reparatura un papildinafchana. Bijufchi ari kuriofi gadijumi: eebrauz fehtâ kahds femneezinfch, un, peegahjis pee firmâ galdneeka-presidenta, apwaizajas, kur warot fatift presidentu Fchaksti. „Wina naw mahjâs,“ atbild pats fainneeks; wehla, faprotams, joks atflahjas.

Presidenta kundse aizina uf launagu. Uf gara galda peens, fwaigs fakults fweests, beespeens, rudsu maife, meefchu raufis, medus un eewahrijums.

Ro mehjs, pilfhtneeki, dserot: tehju waj peenu? Saprotams, mehjs ar labpatiku dseram nupat ifflaukto peenu, kahdu pilfhtâ neredfam.

Omuligâs farunâs, kurâs aifkufstinati Latwijâs walsts tapfchanas momenti, presidenta ahrsemju zelojumi, wina studiju gadi, awifchneeziba—farunatees ar presidentu, tas ir last enzifklopediju — paeet stunda un mehjs poschamees uf prombrauffchana.

Mums atwadotees presidenta kundse fadod pilnas kabatas un rokas ar Uutfchu ahboleem. Wehl rokas fpeedeens, atfweizinafchanâs, fahpam automobili, eeduhzâs motors un — atstohjam peemihligos Uutfchus un winu laipnos fainneekus, walsts presidentu J. Fchaksti ar gimeni.

Sirds apstahjās...

„Sirds apstahjās“, tā nobeidās ahrstu pehdejais sīnojums par Walsis presidenta Jaha Scharstes nahwi. Pa wīfu deesgan ilgo sīmibas laiku tā bijām peeradufchi pee Walsis presidenta ikreļejām „uswaram“ pret sīmibu, pat gruhtafajos brihschos, kā ari schoreis wehl pehz ahrstu preekschpehdeja sīnojuma zerejām, ka schi sirds neapstahsees. Un tomehr! Ir apstahjusees pūstet sirds, kura leesmot leesmoja par Latwijās laimi un labklahjibu.

Pirmās sīmibas pasihmes muhsu Walsis Presidents manija jau februara saktumā. Tomehr wīnsch tam nepeegreesa wehribas un arween nodewās darbam. Bet ap 10. februari, nespehts Scharsti eespeeda gultā. Pirmajās deenās temperatura sneedsjās pee 38,8. Sīmibas stahwoflis kluwa sareschgitaks stipro saphju un paaugstinatās temperaturās dehl, kuru issauza schults akmenu parahdischanās.

Se pehz neilga laika temperatura krittās un sīmneeka weselibas stahwoflis uslabojās.

Sreschā deenā ahrsti domaja, ka breesmas garam. Presē parahdijās sīnās, ka Presidenta sīmiba naw bihstama un winam tikai nahkschotees peldu sesonas saktumā braukt us Karlsbadi ahrstetees. Winam eeteiza meeru, un pehz ahrstu domam, sīmiba wareja ilgt diwas lihds trihs nedelas.

21. februari islaida pirmo ofizielo biletenu par Presidenta sīmibu, kursch wehstija, ka Presidentam sirds darbiba loti wahja. Sasauza apspreedi, kurā peedalijās ahrsti U. Butuls, M. Sihle, J. Feiertags. Tās paschas deenas wakarā sasauza plaschaku apspreedi. Sīmibas raksturs kluwa nopeetns — saktās swihschana.

Pee sīmneeka gultas saktā deschuret ahrsti. Nahkoschā deenā sirds darbiba kluwa wehl wahjaka, tā kā sirds darbibas ustructurechanai wajasja peeleetot mahksligus lihdsklus.

Nahkoschās deenās ahrsti nowehroja, ka plauschās asīnu rinkschana nenoteek saktīgi.

Temperatura strauji zehlās un krittās, tomehr nahkoschās deenās Presidenta weselibas stahwoflis uslabojās. Bet tuhlin pehz tam, 26. februari, nahza jauna sīna, ka sīmibas gaita eet us launo puši. Wīsus Presidenta ahrstus issauza us pili un wini deschureja pee sīmneeka gultas.

Pilschtā wīfu laiku zirkuleja baumas par Presidenta krittiko stahwofli. Ofizialos biletenos bij norahdīts, ka Presidentam saktimuschās ari plauschās.

Tomehr Presidenta wispahrejais stahwoflis un paschajuhra nelahwa tizet launam isnahkumam. Presidents pat parakstija wairakas pawehles. Tomehr schis apmeerinoschās sīnās bij pahragrās.

Presidents jutās loti noguris un no jauna winam usnahza firds wahjums.

Bes Butula, Sihles un Feiertaga Presidentu ahrsteja ari prof. Klimento un prof. Udelheims. Ilgatu laiku slimības gaita šwahrstijās.

8. martā, ofizialais rihta biletens parahdijās laikrakstos, ka Walsis Presidents ir zelā us iswefelofchanos. Bet pehzpusdeenās laikraksti jau sinoja, ka Presidenta wewelības stahwollis loti nopeetnš — temperatura nokritufees us 36,2, pulšs — 130, un ari firds darbiba loti wahja. Wehl behdigafs bij 10. marta biletens — nakti Presidenta stahwollis bijis loti kritifšs — pulšs nefahrtigš, wahjšch, brihscham pat nemanams.

11. marta biletens atsihmeja, ka nefkatotees us peeletoteem lihdsfekteem, lai uslabotu ašins rinkofchanu, nekahdu eepreezinofchu rezultatu neefot. Wafara biletens ihš norahdija, ka Presidenta wewelības stahwollis bes pahrmainam.

12. marta rihtā laikraksti atsihmeja, ka slimneekš nakti pawadijis deesgan apmeerinofchi. Wifa šchi deena pagahja meerigi, bet temperatura nokritās lihds 35, 9.

13. martā, pehz meerigi pawaditās naktš ap plkst. 10 no rihta firds darbiba fluwa atkal loti wahja. Brihscheem pulša nemas newareja fataustit. Temperatura rihtā šneedsās pee 36,8, deenā nokritās lihds 36, bet wafarā atkal bij 36,3.

Nakti no šwehtdeenās us pirmdeenu slimneekš pawadija deesgan ne meerigi. Pirmdeen no rihta temperatura bij 36,8, pulšs 136 lihds 132, elpofchana 32—28.

Wifa deena pagahja loti nemeerigi un **pirmdeen, 14. martā plkst.**

8.45 min. wafarā fluwi aismiga us muhschibu pirmais Latwijās Presidents.

Rahds nelaika Walsis Presidenta gimenes lozeklis par Walsis Presidenta pehdejām stundām mums isteizās:

13. marta wafarā pee Walsis Presidenta gultas deschureja 2 ahrsti, Dr. Butuls un Dr. Feiertags. Tani pašchā deenā plkst. 2. notika 5 ahrstu konšiliumš, kas ilga tikai ihšu laiku. Ahrsti blakus istabā ilgi apšpreedās Rahdu pus stundu pehz tam Walsis Presidents prasija deschurejofchai mahšai Borman, waj ahrsti ašgahjuschi, us ko mahša atbildeja, ka wini wehl šche. Us to presidents atbildeja: „Preezajos, ka wini strihdas: tas man nahk par labu“.

Presidenta patreisejais stahwollis dewa zeribas, ka deenu un nakti tas pawadis meerigi, kadehl ari peederige wareja atpuhstees. Weenigi Presidenta kundse kahrtigi apmekleja slimneeku. Peewafarē stahwollis šahka strauji pašlittinatees. Ap plkst 7 w. ahrsti pašinoja peederigeem, ka stahwollis kritifšs, bet tā kā šchahdi stahwolkli bija jau 4, mehš zerejām, ka wišs ees us labo pusi.

Pirms plkst. 8 wišas šihmes rahdija, ka šchoreiš neišbehgama išschirošchā krihje. Walsis Presidenta elpofchanā šahka peetruhkt gaisa, winam dewa mahšfliigi eelpot štahbekli, ko darija lihds pehdejam dwašchas wilzeenam. Semahdas eeschlirzinajumi wairš nereageja, un firds noteikti šahka stahtees.

Presidents wišu laiku bija pee šamanas (weenigi kahdu nakti sem šampara ešpaida wišch šahka drusku murgot, bet jautats, ahtri apšehrās: „Ak, ko es esmu ifrunajis“.) Walsis slimneekam bija fluša; wišch guleja

meerigi uf muguras. Rustetees Presidentam bija aisleegts un bija aisleegts ari farunatees, bet flimneeks katru reisi, eeraudsijis kahdu no fa-weem behrneem, nofauza tos wahrda un usstahdija daschadus jautajumus.

Kad fluwa redsams, ka tuwojas nahwe, no blakus istabas eeaizinaja gimenes lozeklus. Slimneeks gulta pagreesas pret Dr. Butuli un lehnâ balsti issauzas: „Glahb“. Mehš nostahjamees wisi pee flimneeka gultas. Elpofhana Presidentam fluwa arweenu klufaka un plst. 8.45 ta apstahjâs.

Deenu pirms nahwes presidents wehl dsihwi interesejâs par daschadeem jautajumeem: apwaizajâs par Nutscheem, par ledus eeschanu Leelupê, ispraschnaja, kas jauns Latwijâ, Leetawâ, Polijâ; fewischki dsihwi interesejâs par Rinas apstahkleem un ta tur attihstas katastrofa.

Presidenta nahwes deenâ preekschpusdeenâ fanehmam no Nutscheem

peefuhitus Presidenta paschdehsttus puhpolus, kas bija isplaufuschi. Tos wakarâ aplika ap miruschâ gultu un deforeja ar wineem wehlať sahrku. Par Nutscheem Presidents weenmehr runaja; wehl janwari tas sapnoja kahdu swehtdeenu turp nobraukt.

Ra nebuhtu zeribas uf iswefelofchanos, par to Presidents patš nedad nerunaja. Kahdreif winsch isteizâs fawam dehlam Dr. Ringoldam Sschakstem: „Man leekas, ka es wefels wairs neekfisteju, bet esmu sadalits gabalos.“

Presidenta firds bija weenmehr wefela, bet to bij nowahjtnajusi grubta un ilgstofchâ flimiba: plaufchu karfonis un schults-kaitte fewischki smagâ formâ. Ja Presidents katru flimibu buhtu flimojis pa weenai, winsch weegli to buhtu pahrawarejis.

Presidents beeschi runaja:

„Sschakstes gimenes preekschtescheem bijusi wefela firds; man ari ir Sschakstes firds.“

J. Tšakste kà semkopis.

Wehl pirms kara Tšakste šķaitijs par weenu no wišpreekššihmi-gakeem Semgales laufšaimneekem un dahrskopjeem. Raut gan Uutšchu seme naw usstatama par fewišču labu, neraščas šķeit neredšam. Wiši darbi arween padariti laikā, seme kahrtigi eestradata, eefeha arween tā labakā sehkla. Sewišča wehriba teef peegreesta dahrskopibai. Tšakste bij pirmais no semkopjeem, kūršč pareiši nowehroja dahrskopibas nošhmi muhfu apstahklos. Wīšč kà pirmais šakta sistematiski nodarbotees ar dahrskopibas šwarigako jautajumu sinatnišku atrišināšanū.

Wīšč ari ussahk jo plaschus mehginajumus wehrtigako zitu semju auglu koku šķirnu peeradināšanā pee muhfu semes un klimatiskem apstahkeem. Tšakste jau pirms kara bija noškaidrojis muhfu dahrskopibas pareišos prinzipus. Tikai pee šihkas teoretiskas eepašihšanās ar jautajumu Tšakste ussahk šawa plascha auglu dahrsa eerihkoschanu. Uutšchu pahri par 100 puhrw. leelais dahrs teef isweidots fewišchi ruhpiģi un usmanigi. Simteem jauno ahbelišču šparigais šaimneeks eestahda pats ar šawām rokām katru gadu. Ne tikai par auglu dahrsu domā Tšakste. Ari mešs winam mihšč un ap 1900. g. Tšakste apfehji, strahdadams kopā ar šaweem dehleem, wīšus šmilšchainos stuhriščus ar preedem. Šas teef darits ne tikai tamdehl, lai šaimneezibā nebuhtu neišmantotas semes, lai wehlaš pašcheem buhtu wajadšigais malkas buhwokoku mešs, bet ari šķaistuma pehž.

Pašaules karsch pahrttrauza nenogurstošo Tšakstes darbibu šaim-

neezibā. Šautas behdas, štautas postis aizina labakos dehluš strahdat dšimteni pametuščo behģtu labā. Tšakste aismirst pats šawu nelaimi, wīšč redš tikai zitu, leelako postu un wīšu šawu energiju seedo tā mašināšanai. Uutšchi us laiku paleef bef šaimneeka teef isputinati. Šaki nograusch jaunos auglu kozinus. Septinas šaimneezibas ehkas teef nodedšinatās. Inwentars eet sudumā. Kad J. Tšakstes dehls Gedimins kà pirmais 1918. g. martā atgreeschas Uutšchos, tos wairs newar pašht. Pats Tšakste Semgalē eerodas 1918. gada nowembri un fewišchi šaruhgtinats par jaunā, ihši pirms kara štahditā dahrsa isnihščhanu. No leelā eestahdito kozinu šķaita bij pahri palikuschas tikai 3—4 ahbelites, ari tās šakroplotas. Wezajā, ap 20 puhrweetas leelajā auglu dahrsā eeweešufšees wīšadi šaktekli. Roki pilni šauseem šareem. Weens otrs tihrums aišaudšis ar behrsineem. Wīša seme atmatā.

Zitam rokas nolaištos, bet Tšakste, tiko šaimneezibu apškatijis, jau pašchrozigi ussahk ehku atjaunoschanu, jau nelawejotees keras pee eemihkotā dahrsa uskopšchanas.

Pamašām atjaunojas weena šaimneezibas ehka pehž otras. Pehrngad Tšakste šahk buhwet jaunu, modernu dšihwojamo ehku. Ar tās uszelschanu un eestwehtišchanu šchi gada Šahnos šaimneezibas iskopšchanas darbs buhtu pilnigi nobeigts. Bargais liktens šcho peršonigās preeku deenas baudu muhfu firmajam aišģahjejam leedšis. Winam bij lemts pašcham redset weenigi šawu puhlu augluš walšis labā.

J. Š.

1-1

[The text in this section is extremely faint and illegible, appearing as ghosting or bleed-through from the reverse side of the page.]

19. MAR. 1927

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309054573